

Scientometric Study of Scientific Production of the Journal of Accounting and Auditing Review

Younes Nobakht ¹

Received: 2019/01/14

Accepted: 2019/05/18

Abstract

The purpose of this article is scientometrics study of scientific productions of the journal of accounting and auditing review of the University of Tehran, as the oldest scientific journal in the field of accounting knowledge in Iran from the beginning of publication (1992) to the end of 2018. This research is a scientometric study and has been done using quantitative content analysis method. The research data were also collected using a check list tool and statistically analyzed using Excel software. Research findings show that in the 563 articles published during these years, 1222 authors have contributed, of which 1,039 were men and 183 were women. At the same time, 8% of the articles were written by one author and 92% by the working group. Also, in terms of education level and scientific ranking, assistant professors with 41% and associate professors with 16% are in the top of the ranking list of authors. Among universities and educational institutions, the University of Tehran is ranked first with 114 articles and Shiraz university is ranked second with 34 articles. In terms of subject orientation, 72% of the published works are in the field of financial accounting, and auditing with 13% is in the next rank. Also, from total of 12698 references cited in the articles, 74% were in English and 26% in Persian.

Keywords: Accounting Knowledge, Content Analysis, Journal of Accounting and Auditing Review, Scientometrics.

JEL classification: I2, I22

DOI: 10.10.22051/ijar.2019.24088.1480

¹ PhD of Accounting, Selçuk University, Konya, Turkey. (y.nobaxt@yahoo.com)

مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی فصلنامه بررسی‌های

حسابداری و حسابرسی

یونس نوبخت^۱

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش، مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی دانشگاه تهران، به‌عنوان با سابقه‌ترین نشریه علمی حوزه دانش حسابداری در ایران از ابتدای انتشار (۱۳۷۱) تا پایان سال ۱۳۹۷ است. این مطالعه از نوع علم‌سنجی بوده و با استفاده از روش تحلیل محتوای کمی صورت گرفته است. داده‌های پژوهش نیز با بکارگیری ابزار سیاه‌وارسی گردآوری و با استفاده از نرم افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ در ۵۶۳ عنوان مقاله چاپ شده در طی این سال‌ها، ۱۲۲۲ نویسنده مشارکت داشته‌اند که از این تعداد، ۱۰۳۹ نفر را مردان و ۱۸۳ نفر را زنان تشکیل داده‌اند. در عین حال ۸ درصد مقالات تک نویسنده‌ای و ۹۲ درصد حاصل کارگروهی بوده است. از نظر سطح تحصیلی و مرتبه علمی نیز، استادیاران با ۴۱ درصد و دانشیاران با ۱۶ درصد، در صدر نگاره نویسندگان قرار دارند. در بین دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی، دانشگاه تهران با ۱۱۴ عنوان مقاله در رتبه اول و دانشگاه شیراز با ۳۴ عنوان مقاله در رتبه دوم قرار گرفته است. از نظر گرایش موضوعی، ۷۲ درصد از آثار منتشر شده در حوزه حسابداری مالی بوده و حسابرسی با ۱۳ درصد در رتبه بعدی قرار گرفته است. همچنین، از مجموع ۱۲۶۹۸ منبع مورد استناد در مقالات، ۷۴ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۲۶ درصد به زبان فارسی بوده است.

واژه‌های کلیدی: تحلیل محتوا، علم‌سنجی، دانش حسابداری، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و

حسابرسی.

طبقه‌بندی موضوعی: I2, I22

DOI: 10.22051/ijar.2019.24088.1480

^۱ دکتری مالی و حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، دانشگاه سلچوک، کنیا، ترکیه، نویسنده مسئول، (y.nobaxt@yahoo.com)

مقدمه

در جهان معاصر، رشد و توسعه علم و دانش از یک سو، تولید، مصرف و انتقال اطلاعات از سوی دیگر موجب ظهور فناوری‌های جدیدی شده است. به گونه‌ای که رابطه مستقیمی بین حجم اطلاعات علمی و رشد و توسعه برقرار شده است. انسان امروزی در عصری به سر می‌برد که اطلاعات یکی از کلیدی‌ترین عناصر آن محسوب می‌گردد و تمامی فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و مانند آن به‌طور گسترده به اطلاعات نیاز دارند. در واقع اطلاعات ثروتی ملی محسوب می‌شود و به همین دلیل است که تولید، مصرف و انتقال اطلاعات از شاخص‌های رشد و توسعه تلقی می‌گردد. امروزه برای پیشرفت علمی و آموزشی و رسیدن به حلقه‌های توسعه یافتگی، تحقیق و پژوهش سنگ‌بنای اولیه به شمار می‌آید و به همین جهت است که همواره می‌توان بین کم و کیف عملکرد پژوهشی در هر جامعه و میزان توسعه‌یافتگی آن جامعه رابطه مستقیمی برقرار کرد.

در این میان و به اعتقاد پژوهشگران، مجلات علمی و تخصصی در انتقال اطلاعات علمی و فنی نقش مهمی دارند و در کنار سایر وسایل ارتباطی در زمینه علم و تکنولوژی، دارای جایگاه خاص و منحصر به فردی هستند. مقالات مندرج در این مجلات به دلیل تازگی، کوتاه بودن، سرعت انتقال، ارزان‌تر بودن، تحلیل‌های دقیق، توزیع سریع و معرفی آخرین پژوهش‌ها، برای محققان اهمیت بسزایی دارد. مهمتر از همه اینکه، به دلیل فرآیند داوری و صیقل خوردن در اثر مطالعه نقادانه داوران و توصیه‌های ایشان برای رفع نواقص و تکمیل موارد، هویت ویژه‌ای به خود می‌گیرند (بمانیان و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین، مجلات علمی تخصصی در میان سایر مدارک و منابع انتشاراتی به دلیل نقش مؤثری که در انتقال اطلاعات دارند، از مهمترین منابع اطلاعاتی علمی محسوب می‌شوند. با توجه به این اهمیت، لازم است مجلات به‌عنوان محمل ارائه دهنده اطلاعات جدید، خود نیز مورد ارزیابی و بررسی دقیق علمی قرار گیرند تا مشخص گردد که اطلاعات تولید شده در این حوزه در چه وضعیتی می‌باشد.

یکی از راه‌های ارزیابی و بررسی نشریه‌های مذکور، مطالعه علم‌سنجی و تحلیل محتوای موضوعی مقالات و شناخت نوع مطالب منتشر شده در آنها است. بدین ترتیب، ضمن شناسایی مسائل آن حوزه در یک دوره زمانی، زمینه هدفمند کردن حرکت‌های علمی و تعیین اولویت‌های پژوهشی فراهم می‌گردد و به شناسایی ضعف‌ها و کمبودهای موجود در تولید اطلاعات

علمی نیز منجر می‌شود. از این‌رو و با عنایت به اینکه دانش حسابداری به‌عنوان دانش کاربردی در تصمیم‌گیری‌های زیرساختی و اقتصادی در سطح خرد و کلان، نقش اساسی دارد و مقوله‌ای با اهمیت در برنامه‌ریزی هر کشوری تلقی می‌گردد، بنابراین لازم است از دانش تولید شده در این حوزه نیز، ارزیابی‌های دقیقی به‌عمل آید.

با توجه به مطالب ذکر شده، این پژوهش درصدد مطالعه علم‌سنجی مقالات منتشر شده در فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی به‌عنوان اولین نشریه تخصصی در حوزه حسابداری و حسابرسی در ایران است و انتظار می‌رود تا ضمن تحلیل محتوای موضوعی مقالات منتشر شده در این فصلنامه، بتوان چارچوب منسجمی از وضعیت موجود پژوهش‌های حسابداری و حسابرسی و همچنین زمینه‌هایی را که مستعد بررسی و توجه بیشتر پژوهشگران است را شناسایی نمود. فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی نشریه علمی تخصصی دانشگاه تهران است که با امتیاز علمی از سال ۱۳۷۱ تا کنون تقریباً به‌طور منظم در حال انتشار است و در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ((ISC نمایه شده و یکی از برترین نشریات این پایگاه نیز محسوب می‌گردد. رسالت نشریه، توسعه حسابداری در کشور، شناسایی مسائل حسابداری و حسابرسی سازمان‌های ایران و سایر حوزه‌های مربوطه و ارائه راهکار برای بهبود و توسعه هرچه بیشتر و بهتر آن می‌باشد.

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر شمار پژوهش‌های علم‌سنجی افزایش چشم‌گیری داشته است. علت این امر هم‌چنین تأثیرگذاری این پژوهش‌ها بر سیاست‌گذاری علم و فناوری است، اما بر اساس بررسی‌های انجام شده، در ایران و در سطح مجلات حسابداری و حسابرسی تاکنون پژوهش خاصی انجام نشده است. پژوهش‌های داخلی در این زمینه بیشتر به صورت بررسی مجموعه‌ای از مجلات، مقایسه محتوایی و موضوعی بین مجلات و یا بررسی موردی موضوعات حسابداری و یا حسابرسی بوده است. در ادامه به برخی از پژوهش‌هایی که به صورت غیر مستقیم با موضوع پژوهش در ارتباط هستند اشاره شده است.

نویخت (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی پژوهشنامه مالیات، به تحلیل محتوای تنها نشریه علمی حوزه دانش مالیاتی در ایران پرداخته است. نتایج پژوهش او

حاکمی است که از ۲۷۳ عنوان مقاله مورد مطالعه در این نشریه، بیشترین گرایش موضوعی مربوط به حوزه‌های ارزیابی کارکنان و ادارات مالیاتی (۱۱ درصد)، مالیات بر درآمد شرکت‌ها (۷/۳) و فرار مالیاتی (۶/۶) بوده است. همچنین از ۶۲۶ نویسنده مشارکت کننده در تولید این مقالات، ۷۷ درصد را مردان تشکیل داده و دانشگاه علامه طباطبائی (ره) نیز با انتشار ۲۷ عنوان مقاله به عنوان دانشگاه پیشرو در تولید این نوع مقالات معرفی شده است.

نویخت (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان علم‌سنجی پژوهش‌های حسابداری رفتاری در ایران، به تحلیل محتوای پژوهش‌های حسابداری رفتاری در ایران پرداخته است. یافته‌های پژوهش او نشان می‌دهد که به‌طور کلی در ایران، ۲۲۵ عنوان مقاله در این حوزه منتشر شده است. از ۵۳۱ نویسنده مشارکت کننده در تولید این آثار، ۳۳/۹ درصد را استادیاران و ۳۰/۵ درصد را کارشناسان ارشد تشکیل می‌دهند. ۷ درصد مقالات تک نویسنده‌ای و ۹۳ درصد حاصل کار گروهی بوده است. در بین دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات با ۳۹ عنوان مقاله در رتبه اول و دانشگاه علامه طباطبائی با ۱۹ عنوان مقاله در رتبه دوم قرار گرفته‌اند. از نظر گرایش موضوعی، بیش از ۳۰ درصد آثار منتشر شده در حوزه حسابداری مالی بوده و حسابرسی با ۲۷/۱ درصد و حسابداری مدیریت با ۱۳/۸ درصد در رتبه های بعدی قرار دارند. از مجموع ۶۱۵۶ منبع مورد استناد در مقالات، تقریباً ۷۰ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۳۰ درصد به زبان فارسی بوده است.

حسینی و غلامی‌جمکرانی (۱۳۹۶)، در مطالعه‌ای با عنوان تحلیل محتوای پژوهش‌های مدیریت سود، مقالات انتشار یافته مرتبط با مدیریت سود را در ۵ مجله برتر حسابداری جهان، در بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش ایشان نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات مدیریت سود، با ۷/۶۵٪، در سال‌های ۲۰۰۶، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰ انتشار یافته است. رویکرد غالب در این مقالات با ۵۹/۷٪، استفاده از روش تعهدی در انجام مدیریت سود بوده است. در میان مراکز علمی مشارکت کننده، دانشگاه نیویورک با ۳/۳۴٪، در میان ۱۶۲ مرکز علمی، بیشترین نقش را داشته و مدل جونز (۱۹۹۱)، با ۲۴/۶۰٪، به‌عنوان پرکاربردترین مدل استفاده شده و مدل اصلاح شده جونز با ۲۱/۹۳٪، در رتبه دوم قرار دارد. بیشترین روش پژوهش بکار گرفته شده با ۵۹/۱۸٪، روش همبستگی بوده و در ۹۵٪ پژوهش‌های انجام شده، متغیر مدیریت سود با متغیرهای مورد بررسی، دارای رابطه معنی‌دار می‌باشد که نشان از محتوای

اطلاعاتی و اعتبار اندازه‌گیری آن دارد. همچنین، یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر مشارکت قابل توجه مراکز علمی در کشورهای آسیای شرقی (۹۰/۵۷٪) و ایالات متحده و بکارگیری رویکرد مدیریت سود واقعی در پژوهش‌های مورد بررسی، پس از تصویب قانون SOX، در واکنش به رویدادهای اقتصادی مانند بحران‌های مالی شرق آسیا و آمریکا و تصویب قانون SOX، می‌باشد.

مرادی و صفی‌خانی (۱۳۹۵)، در مطالعه‌ای به بررسی پژوهش‌های حسابداری بخش عمومی در ایران و جهت‌گیری تحقیقات آتی پرداختند. نتایج تحقیقات ایشان نشان می‌دهد سهم تحقیقات حسابداری بخش عمومی در ۲۱ نشریه‌ی بررسی شده ۳ درصد است. در این بین، نشریه‌های دانش حسابداری و حسابداری سلامت جزء نشریه‌های پیشرو در این زمینه بوده است. قلمرو مکانی بیشتر این تحقیقات، دولت، دانشگاه‌ها و شهرداری‌ها بوده و همچنین در بیش از ۶۰ درصد این تحقیقات از روش پیمایشی استفاده شده است. از دیگر نتایج این پژوهش اینکه موضوعاتی نظیر حسابداری تعهدی و بودجه‌بندی، بیشتر در کانون توجه پژوهشگران قرار گرفته و حوزه‌های حسابداری مالی، گزارشگری، حسابداری مدیریت، بودجه‌بندی، حسابداری مالی و عملکرد، پاسخگویی و مدیریت مالی به ترتیب، بیشتر مستعد تحقیق تشخیص داده شده است.

ایاستولو و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی به بررسی و تحلیل محتوای ۱۰۸ مقاله منتشر شده در شش نشریه بین‌المللی آموزش حسابداری در سال ۲۰۱۶ و مقایسه آن‌ها با مقالات منتشر شده در طی سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۴ در همین نشریات پرداختند. در این مطالعه، مقالات در پنج بخش برنامه درسی و آموزش، آموزش محتوا، تکنولوژی آموزشی، دانشجویان و دانشکده‌های حسابداری مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان داد، بیشترین کاهش در تعداد مقالات، با تولید ۱۳ درصد از کل مقالات در بخش آموزش محتوا و بیشترین افزایش نیز مربوط به موضوع دانشجویان با تولید ۳۳ درصد از کل مقالات بوده است. مقالات مرتبط با برنامه درسی و آموزش ۲۶ درصد و تکنولوژی آموزشی نیز ۱۲ درصد از کل تولیدات را به خود اختصاص داده‌اند که در این زمینه نسبت به سال‌های مورد مقایسه تفاوت چندانی مشاهده نگردیده است. مقالات مرتبط با دانشکده‌های حسابداری نیز با ۱۶ درصد از کل مقالات آموزش حسابداری، نسبت به سال ۲۰۱۵ با کاهش ۸ درصدی و نسبت به سال ۲۰۱۴ با افزایش ۱ درصدی روبرو بوده است.

نتایج تحقیقات ارسریم (۲۰۱۶) که به بررسی مجلات حسابرسی در ترکیه پرداخته است حاکی است، بیش از ۵۰ درصد مقالات منتشر شده در این مجلات خارج از حیطه موضوعی حسابرسی بوده و در ۳۵ درصد مقالات اصلاً به موضوع حسابرسی در ترکیه پرداخته نشده است. علاوه بر این، در نوع شناسی گرایش‌های تحقیقات مشخص شد که ۶۵ درصد مقالات، توصیفی-تحلیلی و ۳۵ درصد از مقالات پژوهش‌های تجربی بوده است. همچنین در ۵ سال اخیر مقالات توصیفی-تحلیلی بیشتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است.

آکچا کانات و همکاران (۲۰۱۴)، به تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در ارتباط با استانداردهای حسابداری در طی سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۰۴ در کشور ترکیه پرداختند. نتایج این تحقیق که با مطالعه بر روی ۱۶۸ مقاله صورت گرفت، نشان داد، بیشتر تحقیقات در ارتباط با تأثیرات عمومی استانداردها و اجرای استانداردهای حسابداری در شرکت‌های کوچک بوده است.

ابوبکر و صالح (۲۰۱۱)، در کشور مالزی پژوهشی را در ارتباط با حسابداری بخش عمومی انجام دادند. در این پژوهش، ۶۵ مقاله چاپ شده در بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۱۹۸۱ از لحاظ سطح سازمانی، حوزه‌ی تحقیقاتی و روش‌های تحقیق مورد مطالعه قرار گرفت. ایشان در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بیشتر تحقیقات انجام شده در حسابداری بخش عمومی، در کشورهای توسعه یافته صورت گرفته و سهم کشورهای در حال توسعه در این زمینه کم بوده است.

جمع‌بندی بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد، تحقیقات مرتبط در سال‌های اخیر، اغلب از چارچوب معینی برای طبقه‌بندی مقالات بهره برده‌اند و به کمک آن به تحلیل مطالعات پرداخته‌اند. در این چارچوب، تحقیقات بر اساس معیارهای مختلفی دسته‌بندی شده‌اند که عبارت‌اند از: توزیع فراوانی مقالات، زبان نوشتاری مقالات، میزان مشارکت زنان و مردان، سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های مختلف علمی، میزان مشارکت علمی محققان، سهم هریک از دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی پژوهشی، نویسندگان پرتولید، گرایش موضوعی مقالات و زبان مورد استناد در منابع. بدین ترتیب در این پژوهش نیز از این رویکرد و طبقه‌بندی استفاده شده است.

با توجه به مطالب ذکر شده، سؤال‌های پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شوند:

- ۱) توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در فصلنامه چگونه است؟
- ۲) زبان نوشتاری مقالات منتشر شده در فصلنامه چه بوده است؟
- ۳) میزان مشارکت زنان و مردان در تولید مقالات فصلنامه چگونه می‌باشد؟
- ۴) سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی در تولید مقالات فصلنامه چقدر بوده است؟
- ۵) نحوه مشارکت پژوهشگران در تولید آثار منتشر شده در فصلنامه چگونه می‌باشد؟
- ۶) سهم هریک از دانشگاه‌ها در تولید دانش حسابداری در فصلنامه چقدر بوده است؟
- ۷) نویسندگان پرتولید حوزه حسابداری و حسابرسی در فصلنامه چه کسانی هستند؟
- ۸) گرایش موضوعی مقالات منتشر شده در فصلنامه چگونه می‌باشد؟
- ۹) زبان مورد استناد در منابع فصلنامه چگونه است؟

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نوع علم‌سنجی بوده و با رویکرد کمی انجام شده است. روش بکار گرفته شده برای انجام پژوهش نیز روش تحلیل محتوا می‌باشد. بدین صورت که با استفاده از آرشیو وب سایت فصلنامه، کلیه شماره‌ها و ۵۶۳ عنوان مقاله منتشر شده در آن‌ها استخراج و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است (در صورت عدم وجود مقاله در آرشیو فصلنامه، مقالات و اطلاعات مربوط به آن‌ها از طریق پایگاه مجلات تخصصی نورمگز و همچنین پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی بدست آمدند). همچنین، برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از سیاهه واریسی محقق ساخته استفاده شد. کلیه اطلاعات مجله اعم از سال، دوره، شماره و اطلاعات کتاب‌شناختی مقالات شامل مشخصات پدیدآورنده(ها)، رتبه علمی و وابستگی سازمانی آن‌ها و عنوان مقاله در سیاهه واریسی وارد و اطلاعات بدست آمده با استفاده از نرم افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. محدوده زمانی تحقیق از ابتدای انتشار فصلنامه (۱۳۷۱) تا پایان سال ۱۳۹۷ می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول به بررسی توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در فصلنامه اختصاص یافته است که نگاره شماره یک توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

همانطور که داده‌های نگاره شماره یک نشان می‌دهد، سال ۱۳۸۸ با ۳۹ عنوان و ۶/۹ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشر شده را به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، سال ۱۳۸۵ با ۳۱ عنوان و ۵/۵ درصد و سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، و ۱۳۹۱ با ۲۹ عنوان و ۵/۱ درصد قرار دارند. کمترین تعداد مقالات چاپ شده مربوط به سال ۱۳۸۱ با ۴ عنوان و ۰/۷ درصد کل مقالات است که بعد از دو سال وقفه منتشر شده است. در رده‌های بعدی سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۷۶ و ۱۳۷۸ با ۸ عنوان و ۱/۴ درصد از کل مقالات منتشر شده قرار دارند. دقت در ارقام نگاره نشان می‌دهد که از سال ۱۳۸۹ به بعد چاپ مقالات منظم تر شده است. به طوری که از این سال به بعد هر ساله به‌طور مرتب در حدود ۲۸ مقاله به چاپ رسیده است.

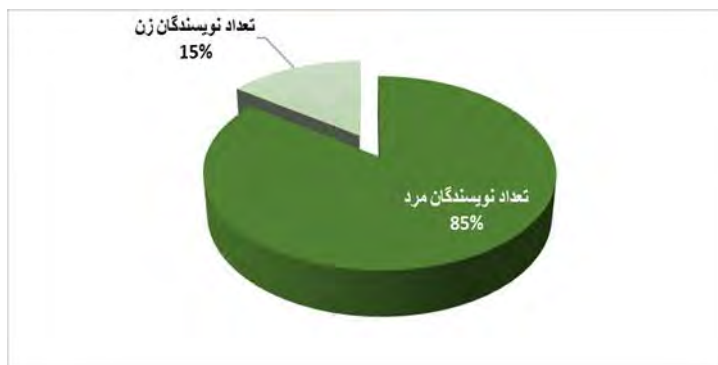
پرسش دوم به بررسی زبان نوشتاری مقالات منتشر شده در فصلنامه می‌پردازد. بررسی‌ها نشان می‌دهد، از میان ۵۶۳ عنوان مقاله منتشر شده، ۵۳۹ مقاله به زبان فارسی و ۲۴ مقاله به زبان انگلیسی بوده است که روند چاپ مقالات انگلیسی از سال ۱۳۸۷ متوقف شده است. همچنین از مجموع ۵۳۹ مقاله فارسی، تعداد ۱۸ مقاله به‌صورت ترجمه بوده است.

سؤال سوم به تعیین سهم زنان و مردان در انتشار مقالات در فصلنامه اختصاص یافته است که شکل زیر اطلاعات آماری آن را نشان می‌دهد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاره (۱): توزیع فراوانی مقالات در طول سال‌های مورد بررسی

سال انتشار	فراوانی	درصد
۱۳۷۱	۱۳	٪ ۲/۳
۱۳۷۲	۲۷	٪ ۴/۸
۱۳۷۳	۲۰	٪ ۳/۵
۱۳۷۴	۱۸	٪ ۳/۲
۱۳۷۵	۸	٪ ۱/۴
۱۳۷۶	۸	٪ ۱/۴
۱۳۷۷	۱۱	٪ ۱/۹
۱۳۷۸	۸	٪ ۱/۴
۱۳۷۹	۰	٪ ۰
۱۳۸۰	۰	٪ ۰
۱۳۸۱	۴	٪ ۰/۷
۱۳۸۲	۲۳	٪ ۴/۱
۱۳۸۳	۲۴	٪ ۴/۲
۱۳۸۴	۲۴	٪ ۴/۲
۱۳۸۵	۳۱	٪ ۵/۵
۱۳۸۶	۲۱	٪ ۳/۷
۱۳۸۷	۲۹	٪ ۵/۱
۱۳۸۸	۳۹	٪ ۶/۹
۱۳۸۹	۲۹	٪ ۵/۱
۱۳۹۰	۲۹	٪ ۵/۱
۱۳۹۱	۲۹	٪ ۵/۱
۱۳۹۲	۲۷	٪ ۴/۸
۱۳۹۳	۲۸	٪ ۵
۱۳۹۴	۲۸	٪ ۵
۱۳۹۵	۲۸	٪ ۵
۱۳۹۶	۲۸	٪ ۵
۱۳۹۷	۲۹	٪ ۵/۱
مجموع	۵۶۳	۱۰۰٪

شکل (۱): توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان مقالات

بطور کلی ۱۲۲۲ نفر محقق در نوشتن این مقالات نقش داشتند که از این تعداد، ۱۰۳۹ نفر مرد (۸۶ درصد) و ۱۸۳ نفر زن (۱۴ درصد) بوده است که در شکل یک نمایش داده شده است.

پرسش چهارم به تعیین سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی اعم از کارشناسی، کارشناسی ارشد، دانشجویان دکتری، استادیاران، دانشیاران و استادان در انتشار مقالات در فصلنامه اختصاص یافته است که نگاره شماره دو سهم هر گروه را نمایش می‌دهد.

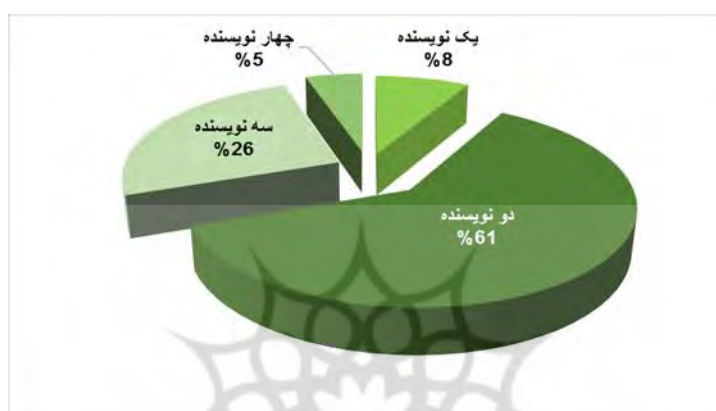
نگاره (۲): میزان مشارکت سطوح و مرتبه‌های علمی در تولید مقالات

درصد	فراوانی	تحصیلی سطح
۴۱/۴٪	۲۳۳	استادیار
۱۶/۵٪	۹۳	دانشیار
۱۵/۸٪	۸۹	کارشناسی ارشد
۱۲/۸٪	۷۲	دانشجوی دکتری
۴/۲٪	۲۴	استاد
۰/۲٪	۱	کارشناس
۹/۱٪	۵۱	نامشخص
۱۰۰٪	۵۶۳	مجموع

همانطور که داده‌های نگاره شماره سه نشان می‌دهد، از مجموع ۵۶۳ محقق مشارکت کننده (به‌عنوان نویسنده مسئول) در انتشار مقالات، تعداد ۵۱ نفر (۹/۱ درصد) که درجه علمی ایشان مشخص نبود، در گروه فاقد درجه علمی قرار گرفتند. از ۵۱۲ نویسنده باقیمانده، بترتیب ۲۳۳ نفر

استادیار (۴/۴۱ درصد)، ۹۳ نفر دانشیار (۵/۱۶ درصد) و ۸۹ نفر کارشناس ارشد (۸/۱۵ درصد) بودند. بنابراین داده‌های نگاره حاکی از آن است که از بین اعضای هیأت علمی، استادیاران در رتبه اول، دانشیاران در رتبه دوم و استادان در رتبه سوم قرار دارند. نکته جالب توجه در این بخش، تعداد اندک استادان و تعداد خیلی زیاد استادیاران می‌باشد.

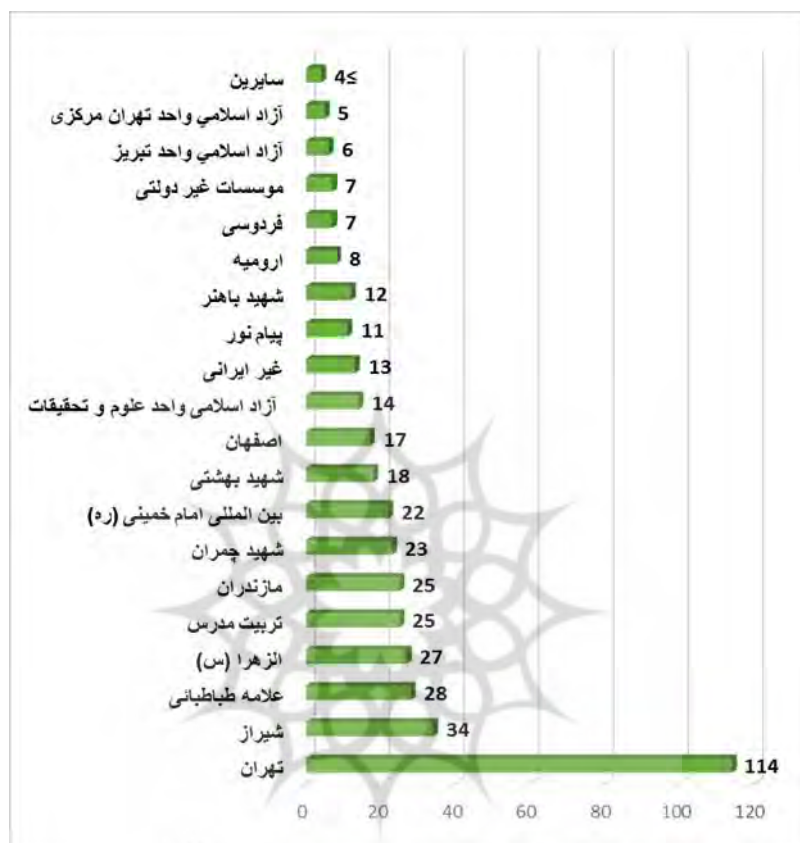
سؤال پنجم به بررسی نحوه مشارکت پژوهشگران در انتشار مقالات در فصلنامه اختصاص یافته است که شکل شماره دو داده‌های آماری آن را نشان می‌دهد.

شکل (۲): نحوه مشارکت نویسندگان در انتشار مقالات

همانطور که در شکل شماره دو قابل مشاهده است، ۶۱ درصد از مقالات توسط دو نویسنده، ۲۶ درصد با سه نویسنده و ۵ درصد نیز با همکاری بیش از سه نفر نوشته شده‌اند و تنها ۸ درصد از مقالات توسط یک نویسنده نوشته شده است. به عبارت دیگر، ۹۲ درصد آثار با مشارکت گروهی نوشته شده‌اند و سهم آثار انفرادی تنها ۸ درصد می‌باشد. البته، ذکر این نقطه ضروری است که بخش اعظمی از مقالات تک نویسنده‌ای مربوط به سال‌های ابتدایی انتشار فصلنامه (۱۳۷۱-۱۳۸۲) بوده است.

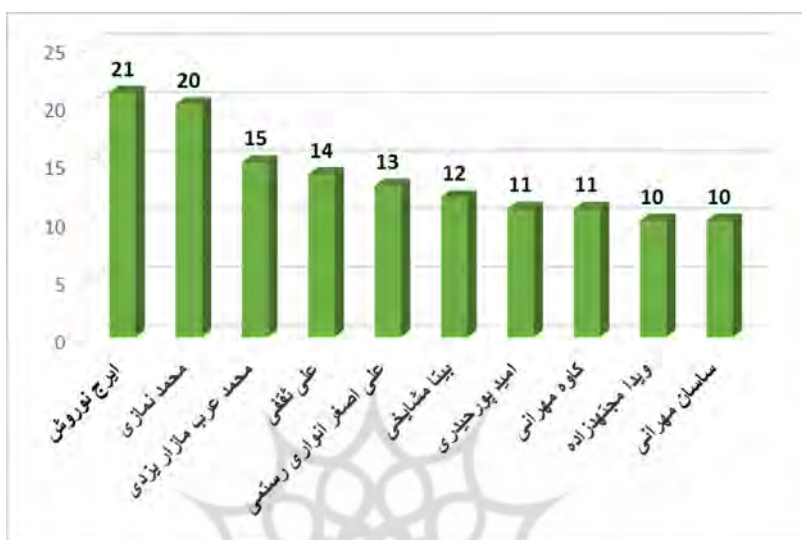
پرسش ششم به بررسی نقش هر کدام از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی در تولید مقالات در فصلنامه اختصاص یافته است. شکل شماره سه سهم هر کدام از دانشگاه‌ها را در انتشار مقالات نشان می‌دهد.

شکل (۳): میزان مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در تولید مقالات

همانطور که شکل شماره سه نشان می‌دهد، دانشگاه تهران با ۱۱۴ عنوان مقاله در رتبه اول، دانشگاه شیراز با ۳۴ عنوان مقاله در رتبه دوم و دانشگاه علامه طباطبائی با ۲۸ عنوان مقاله در رتبه سوم قرار گرفته است. در میان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی نیز، واحد علوم و تحقیقات با انتشار ۱۴ عنوان مقاله بیشترین تعداد مقالات منتشر شده را در بین واحدهای مختلف این دانشگاه داشته است. لازم به ذکر است که تعداد ۸۱ عنوان مقاله فاقد نام دانشگاه بود که در این طبقه‌بندی لحاظ نگردید.

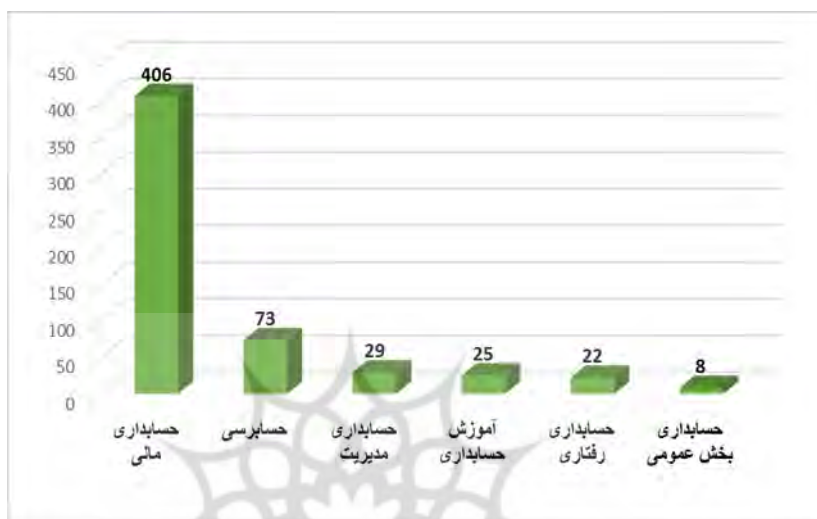
سؤال هفتم به تعیین سهم هریک از نویسندگان پُرکار حوزه حسابداری و حسابرسی در این فصلنامه اختصاص یافته است که شکل شماره چهار، ده نویسنده پُرکار را با تعداد آثارشان نشان می‌دهد.

شکل (۴): رتبه‌بندی نویسندگان تولیدات علمی جامعه آماری پژوهش

همانطور که در شکل شماره چهار نمایان است، ایرج نوروش با انتشار ۲۱ عنوان مقاله در رتبه اول، محمد نمازی با ۲۰ عنوان مقاله در رتبه دوم و محمد عرب مازار یزدی با ۱۵ عنوان مقاله، در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. بطور کلی این ۱۰ پژوهشگر با انتشار ۱۳۷ عنوان مقاله، در حدود ۲۵ درصد از کل مقالات منتشر شده در مجله را به خود اختصاص داده‌اند. نکته قابل ذکر در اینجا این است که از این ۱۰ پژوهشگر ۷ نفر، از اعضای هیات تحریریه خود مجله می‌باشند، که نشان از سوگیری مجله در انتشار مقالات خودی داشته و از نکات ضعف مجله محسوب می‌شود، که البته با تدابیر اتخاذ شده توسط مسئولین نشریه، از جمله این که هر نویسنده در هر سال تنها می‌تواند یک مقاله در این نشریه منتشر نماید، تا حدودی این نقطه ضعف مجله در سال‌های اخیر پوشش داده شده است.

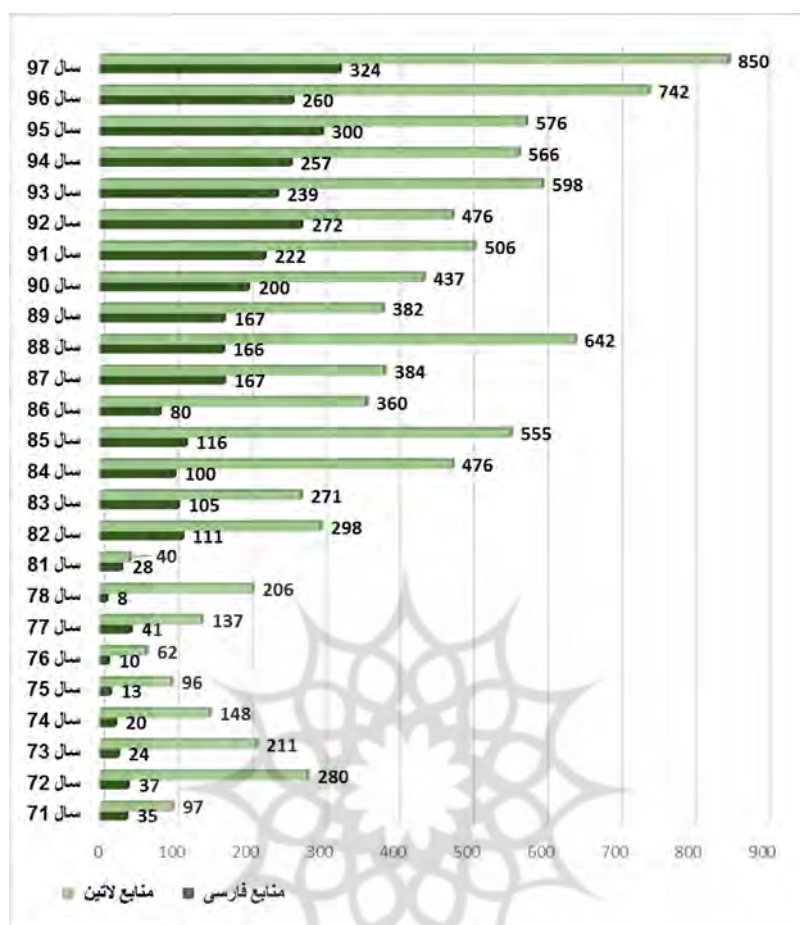
پرسش هشتم به بررسی گرایش موضوعی مقالات منتشر شده در فصلنامه اختصاص یافته است. در تحلیل محتوایی مقالات، آثار بررسی شده در شش گروه حسابداری مالی، حسابرسی، حسابداری مدیریت، آموزش حسابداری، حسابداری رفتاری و حسابداری بخش عمومی دسته بندی شدند که شکل شماره پنج داده‌های آماری آن را نشان می‌دهد.

شکل (۵): توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات

همانطور که داده‌های شکل شماره شش نشان می‌دهد، ۴۰۶ عنوان مقاله در حوزه حسابداری مالی بوده، حسابرسی با ۷۳ و حسابداری مدیریت با ۲۹ عنوان مقاله در رتبه‌های بعدی قرار دارند. سؤال نهم به بررسی زبان مورد استناد در منابع فصلنامه می‌پردازد که شکل شماره شش توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل (۶): توزیع فراوانی میزان استناد براساس زبان مورد استناد

همانطور که شکل شماره شش نشان می‌دهد در تمام سال‌های انتشار فصلنامه، استنادات مقالات اکثراً به منابع لاتین بوده است. نتیجه بررسی‌های بیشتر نشان می‌دهد که از مجموع ۱۲۶۹۸ منبع مورد استناد، ۷۴ درصد به منابع انگلیسی و تنها ۲۶ درصد به منابع فارسی اختصاص داشته است. بنابراین در مجموع، زبان انگلیسی زبان غالب مورد استناد در فصلنامه می‌باشد. ذکر این نقطه ضروری است که انتشار فصلنامه در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ متوقف بوده است.

نتیجه گیری

مجلات علمی تخصصی، دو کارکرد برجسته تولید علمی و ارتباط علمی را در تمام حوزه های معرفتی برعهده دارند و علاوه بر آن نقش فزاینده ای در رشد و توسعه یافتگی دانش بشری ایفا می کنند که از آن میان می توان به نقش مجلات علمی تخصصی حسابداری در رشد و توسعه دانش حسابداری اشاره کرد. فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی یکی از نشریات با سابقه و معتبر حوزه دانش حسابداری در ایران است که انتظار می رود محتوای مقالات این نشریه انعکاس دهنده پژوهش های جدید در این حوزه و نیز در بردارنده گرایش ها و موضوعات بنیادین و بیانگر اولویت های موضوعی در حوزه دانش حسابداری در ایران باشد. بنابراین، بررسی مقالات و موضوعات مطرح شده در این نشریه، علاوه بر این که تصویری عینی از شرایط موجود و وضعیت انعکاس تحقیقات در این نشریه را نشان می دهد، می تواند نشان دهنده گرایش موضوعی و کمبودهای احتمالی موجود در این حوزه نیز باشد.

بررسی وضعیت مقالات منتشر شده در فصلنامه نشان داد که از مجموع ۵۶۳ عنوان مقاله منتشر شده، سال ۱۳۸۸ بیشترین و سال ۱۳۸۱ کمترین تعداد را به خود اختصاص داده اند. ضمن اینکه انتشار مجله در سال های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ متوقف بوده است. با نگاهی به توزیع فراوانی مقالات چاپ شده در سال های مختلف می توان فهمید که از سال ۱۳۸۹ به بعد چاپ مقالات منظم تر شده، به طوری که از این سال به بعد هر ساله به طور مرتب در حدود ۲۸ عنوان مقاله به چاپ رسیده است.

در بررسی جنسیت نویسندگان این نتیجه حاصل گردید که از مجموع ۵۶۳ عنوان مقاله منتشر شده، ۸۶ درصد نویسندگان را مردان و ۱۴ درصد را زنان تشکیل داده اند. از دلایل مشارکت کمتر زنان نسبت به مردان در تولید مقالات علمی می توان به تعداد کمتر اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی زن در این حوزه نسبت به مردان (گرامی راد، محمدی و سرلک، ۱۳۹۳) و همچنین در اولویت بودن نقش مادری و پرداختن به امور خانواده در نزد زنان ایرانی اشاره کرد. البته میزان مشارکت کمتر زنان در تولید مقالات علمی در حوزه دانش حسابداری تنها مختص این پژوهش نبوده، بلکه نتایج سایر پژوهش ها از جمله پژوهش گرامی راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) که به بررسی محتوای مجلات حسابداری و مالی در ایران پرداخته بودند نیز مؤید این مطلب است.

یافته‌های مربوط به سهم هریک سطوح و مرتبه‌های علمی در تولید مقالات نشان داد که استادیاران با انتشار ۲۳۳ عنوان مقاله و ۴۱/۴ درصد آثار در رتبه اول، دانشیاران با ۹۳ اثر (۱۶/۵ درصد) در رتبه دوم و کارشناسان ارشد با ۸۹ عنوان مقاله و ۱۵/۸ درصد از آثار منتشر شده در رتبه سوم قرار دارند. بدین ترتیب یافته‌های این پژوهش با پژوهش گرامی‌راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) همخوانی دارد، زیرا آنها نیز در پژوهش خود گزارش نموده بودند که استادیاران در مقایسه با سایر مرتبه‌های علمی، بیشترین تعداد تولیدات علمی را در حوزه حسابداری به خود اختصاص داده‌اند و دانشیاران و استادان در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

بررسی میزان مشارکت افراد در انتشار مقاله بصورت کار گروهی نشان داد که ۸ درصد آثار دارای یک نفر نویسنده بودند و ۹۲ درصد حاصل کار گروهی بوده است. این بخش از یافته‌های پژوهش، با یافته‌های گرامی‌راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) همخوانی دارد. ایشان نیز در گزارش خود میزان آثار تک نویسنده‌ای را در مقایسه با آثار دو یا سه نویسنده‌ای کمتر گزارش نموده‌اند. با توجه به اینکه پژوهش فوق نیز در حوزه حسابداری انجام شده است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که متخصصین این حوزه گرایش زیادی به همکاری علمی و تألیف مشترک دارند.

در بررسی سهم هر یک از دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی در انتشار مقالات علمی در این فصلنامه، یافته‌ها نشان داد که دانشگاه تهران با تولید ۱۱۴ و دانشگاه شیراز با تولید ۳۴ عنوان مقاله در صدر نگراره قرار گرفته‌اند. البته پیشتاز بودن دانشگاه تهران قبلاً در پژوهش گرامی‌راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) نیز گزارش شده بود و از این حیث بین یافته‌های این دو پژوهش همخوانی دیده شد. پیشتاز بودن دانشگاه تهران با توجه به عمر این دانشگاه، قدمت رشته حسابداری در آن و همچنین انتشار فصلنامه در این دانشگاه دور از انتظار نبوده است. از سوی دیگر، فاصله زیاد بین دانشگاه تهران که فصلنامه در آن منتشر می‌شود با سایر دانشگاه‌ها در تعداد مقالات منتشر شده می‌تواند یکی از نقاط ضعف این نشریه نیز محسوب گردد، که با تدابیر اتخاذ شده توسط مسئولین نشریه، از جمله این که هر نویسنده در هر سال تنها می‌تواند یک مقاله در این نشریه منتشر نماید، تا حدودی این نقطه ضعف مجله در سال‌های اخیر پوشش داده شده است.

بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات نشان داد که بیشترین تعداد مقالات مربوط به موضوع حسابداری مالی است و حسابرسی و حسابداری مدیریت در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین، موضوع حسابداری بخش عمومی و دولتی کمترین میزان مقالات منتشر شده را به خود اختصاص داده است. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های مرادی و صفی‌خانی (۱۳۹۵) و گرامی‌راد، محمدی و سرلک (۱۳۹۳) در خصوص نشریات حسابداری همخوانی دارد. شاید دلیل انتخاب موضوعات مالی توسط پژوهشگران، ناشی از گوناگونی روش‌ها در این حوزه، مشکلات آموزشی، تقاضای اطلاعاتی از جمله نیاز مدیران، حسابداران، حسابرسان مستقل، اعتباردهندگان، سرمایه‌گذاران، تحلیلگران مالی و تمام گروه‌های ذینفع و فعال در بازارهای پول و سرمایه، به شناسایی و پیشبینی آثار سیاست‌های مالی و روش‌های حسابداری برگزیده شده بر رفاه خویش و همچنین تقاضای دریافت اطلاعات مناسب از سوی ذینفعان به منظور کاهش ریسک، اصلاح تصمیم‌گیری و ایجاد منافع باشد (گرامی‌راد، محمدی و سرلک، ۱۳۹۳). از سوی دیگر، علیرغم اینکه بخش اعظمی از اقتصاد کشور در دست دولت و یا نهادهای عمومی است، تعداد پژوهش‌های مربوط به این بخش در رتبه آخر قرار گرفته است. البته، نتایج این بخش از پژوهش با بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه همخوانی دارد؛ شاید دلیل توجه کم محققان به حسابداری بخش عمومی و دولتی مربوط به ماهیت و پیچیدگی پژوهش در این حوزه، عدم دسترسی آسان به داده‌ها و عدم تعریف روشن و عملیاتی متغیرهای پژوهش باشد (گرامی‌راد، محمدی و سرلک، ۱۳۹۳)، در حالی که انجام تحقیق در این حوزه نقش مؤثری در تحلیل وضعیت مالی دستگاه‌های دولتی و نهادهای عمومی دارد و کمک شایانی به برنامه‌ریزی‌های آینده دولت خواهد نمود.

منابع

- AKÇAKANAT, Ö. , Senal, S. , & ATEŞ, B. A. (2013). Türkiye Muhasebe Standartları Çalışmalarının İçerik Analizi Bakımından Değerlendirilmesi (2004-2011). Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 5 (3) ,1-8 (In Turkish).
- Apostolou, B. , Dorminey, J. W. , Hassell, J. M. , & Rebele, J. E. (2017). Accounting education literature review (2016). Journal of Accounting Education, 39, 1-31.
- Bakar, N. B. A. , & Saleh, Z. (2011). Public sector accounting research in Malaysia: Identifying gaps and opportunities. Journal of Research and Practice in Public Accounting and Management, 1, 23-42.

- Bemanian, M. , Ahmadi, F. , Asadpur, A. (2013). Quantitative and Qualitative Evaluation of Scientific Articles in Two Urban Management Quarterly from 29 to 19. *Journal of Urban Management*, 11 (32) , 289-298 (In Persian).
- Erserim, A. (2016). Denetim Arastirmalarinda Baglam: Türkiye Denetim Yazini Üzerine Bir Inceleme/A Review of Audit Literature in Turkey. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53 (611) , 29-38.
- Geramirad, F. , Mohamadi, M. , Sarlak, N. (2014). Content Analysis of Scientific Journals of Accounting and Financial Published between 2009-2012. *Management Accounting*, 7 (23) , 105-122 (In Persian).
- Hoseini, N. , Gholami Jamkarani, R. (2017). Content Analysis of Earning Management Researches. *Management Accounting*, 10 (35) , 91-105 (In Persian).
- Moradi, M. , Safikhani, R. (2017). Analysis of Public Sector Accounting Researches in Iran and Future Researches Directions. *Accounting and Auditing Review*, 23 (4) , 547-574 (In Persian).
- Nobakh, Y. (2018). Scientometrics of Behavioral Accounting Research in Iran. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 7 (27) , 125-136 (In Persian).
- Nobakht, Y. (2019). Scientometrics Study of Scientific Production of The Journal of Tax Research. *Knowledge Studies*, 5 (18) , 33-54 (In Persian).